A implosiÃ³n do labirinto sirio

DescriÃ§Ã£o

A dantesca matanza na localidade siria de Hula, notificada o pasado 25 de maio e que deixou mÃ¡is de cen civÃs mortos entre eles decenas de nenos, incrementa a mÃ¡is de 10.000 as vÃtimas mortais do conflito interno que vive Siria desde marzo de 2011. Esta matanza pode, dalgÃºn xeito, marcar un â??punto de non retornoâ?• dentro do conflito sirio e, especificamente, para o cada vez mÃ¡is illado rÃ©xime de Bashar al Asad.

Coa mÃ¡is que visible parÃ¡lise do plan de paz da ONU impulsado polo seu ex secretario xeral Kofi Annan e aprobado o pasado 14 de abril, o escenario interno sirio da conta dunha polarizaciÃ³n de posiciÃ³ns entre as forzas leais ao presidente Bashar e as milicias do opositor Consello Nacional Sirio (CNS), enclavadas no denominado ExÃ©rcito de LiberaciÃ³n de Siria (ELS).

Polo contrario, a lentitude e ineficacia dos mecanismos diplomÃ¡ticos e polÃticos destinados Ã¡ soluciÃ³n negociada do conflito intensifica a sangrÃa de vÃtimas mortais, mentres as presiÃ³ns de EUA, Europa e ONU intensifÃcanse cara Rusia e China, aliados exteriores do rÃ©xime sirio, a fin de propiciar un incerto e estratÃ©xico cambio de posiciÃ³n. Por iso, a clave deste eventual cambio parece estar mÃ¡is ben nas mans de Moscova, cuxo goberno mantÃ©n estreitas conexiÃ³ns comerciais e militares con Damasco.

Mentres diversos paÃses comezan a retirar os seus embaixadores e suspender as relaciÃ³ns diplomÃ¡ticas co rÃ©xime de Bashar al Asad, mediatizados polo estupor mundial causado pola recente matanza en Hula, a crise siria non parece ofrecer

unha saÃda polÃtica negociada a curto prazo, a pesar dos esforzos e as iniciativas impulsadas desde fai meses polo ex secretario xeral da ONU, Kofi Annan.

Este escenario contrasta cos intentos doutros paÃses Ã¡rabes, como Ã© o caso de Exipto, de definir o seu futuro polÃtico a travÃ©s de eleccIÃ³ns xerais, tal e como aconteceu nas recentes eleccIÃ³ns presidenciais exipcias, coa celebraciÃ³n a mediados de xuÃ±o da segunda volta entre o candidato islamita Mohammed Mori, e o ex primeiro ministro Ahmed Shafiq, abandeirado do *establishment* polÃtico e militar. No caso sirio, todas as expectativas apuntan a unha eventual intervenciÃ³n militar occidental similar Ã¡ acontecida en 2011 en Libia. Pero a realidade amosa severos contrastes entre ambos casos.

Os contrastes entre Siria e Libia

Pero a matanza de Hula, prÃ³xima Ã¡ localidade de Homs, bastiÃ³n principal da rebeliÃ³n contra o rÃ©xime de Bashar, estÃ¡ reactivando as presiÃ³ns por unha intervenciÃ³n internacional en Siria similar Ã¡ realizada pola OTAN en marzo de 2011 contra o rÃ©xime de Muammar al Gadafi en Libia. Pero nesta ocasiÃ³n, a ONU e a OTAN sopesan os consabidos obstÃ¡culos derivados da negativa de Rusia e China a reproducir en Siria esa polÃ©mica intervenciÃ³n acaecida en Libia, en aras do cuestionable concepto da Responsabilidade de Protexer.

A diferenza do que ocorreu con Libia en marzo de 2011, coa intervenciÃ³n militar da OTAN baixo resoluciÃ³n da ONU (coa anuencia rusa e chinesa), e que propiciou a caÃda do rÃ©xime de Muammar al Gadafi, o contexto xeopolÃtico Ã© visiblemente diferente no caso sirio.

Se ben pode argumentarse que, a diferenza do actual escenario sirio, os intereses enerxÃ©ticos occidentais xogaron un papel relevante no caso da sÃºa intervenciÃ³n en Libia, as implicaciÃ³ns xeopolÃticas e estratÃ©xicas do conflito en Siria son diametralmente diferentes. A pesar de ser unha peza clave na contenciÃ³n da inmigraciÃ³n ilegal cara Europa, Libia corresponde a un escenario basicamente perifÃ©rico e de escaso risco estratÃ©xico para EUA e Europa, cunha relativa implicaciÃ³n xeopolÃtica na Ã¡rea do Magreb, a tenor do prolongado illamento do rÃ©xime de Gadafi, parcialmente solucionado nos derradeiros anos a tenor da sÃºa apertura aos investimentos enerxÃ©ticos estranxeiros.

Cunha extensiÃ³n territorial e desÃ©rtica dez veces maior, os contrastes de Libia co respecto a Siria son evidentes. Libia posÃºe 6 millÃ³ns de habitantes contra os case 20 millÃ³ns existentes en Siria, e cun mosaico de mÃ¡is de 150 clans familiares que fragmentan unha poboaciÃ³n menos homoxÃ©nea que no caso sirio, aÃnda que neste paÃs Ã© evidente o peso das diversas confesionalidades relixiosas e comunitarias, como a sunnita, xiÃta, alauÃta, drusos, cristiÃ¡ns, maronitas, etc. Paralelamente, no aspecto da estrutura de poder, o rÃ©xime de Gadafi carecÃa dunha armazÃ³n institucional e militar de maior firmeza e consistencia, en claro contraste co caso sirio, moito mais homoxÃ©neo ante a hexemonÃa polÃtica do partido BaÂ´ath.

No caso sirio, e dende a perspectiva occidental, resulta clara a sÃºa vocaciÃ³n de desfacerse do rÃ©xime de Bashar, tomando en conta as sÃºas alianzas con actores incÃ³modos ou rivais da hexemonÃa occidental, como son os casos de IrÃ¡n, Rusia, China e, incluso, Venezuela. Pero Occidente cuestiona igualmente a capacidade da polarizada oposiciÃ³n do CNS por estabilizar o paÃs son unha absoluta incÃ³gnita. Tan sÃ³ paÃses como Qatar, Arabia Saudita e, incluso, TurquÃa, todos estes pezas estratÃ©xicas occidentais, manifestan unha maior implicaciÃ³n no escenario sirio apoiando e financiando Ã¡s milicias do CNS.

Paralelamente, a inestabilidade siria ofrecerÃa un escenario de elevado risco estratÃ©xico para os intereses occidentais e do seu aliado israelÃ en Oriente PrÃ³ximo. Con relativa intensidade, Damasco Ã© unha sede exterior importante para movementos islamitas como o libanÃ©s HizbulÃ¡ e o palestino HamÃ¡s. O rÃ©xime de Bashar mantÃ©n unha alianza estratÃ©xica militar, comercial e xeopolÃtica con TeherÃ¡n, aÃnda que non exenta de fisuras, mentres erÃxese igualmente como o aliado mÃ¡is importante de Moscova en Oriente PrÃ³ximo, cunha fluÃda relaciÃ³n militar e comercial, neste Ãºltimo caso igualmente extensible a China.

Por tanto, a eventual inestabilidade siria, con posibilidade de fragmentaciÃ³n territorial nas Ã¡reas interiores controladas polos rebeldes, abre a perspectiva viable de que o paÃs se dilÃºa nunha guerra civil similar Ã¡ acontecida na veciÃ±a LÃ-bano entre 1975 e 1990, e cuxo impacto rexional implicarÃa igualmente ao LÃbano(1), Israel, Iraq, TurquÃa e, con menor intensidade, Xordania e os territorios palestinos. O mosaico confesional sirio, a posibilidade dunha guerra civil e, incluso, a eventual e paulatina caÃda do rÃ©xime de Bashar, identifica unha polarizaciÃ³n de alta intensidade na que os actores externos involucrados verÃanse atrapados nun labirinto moi similar ao Iraq post-Saddam.

A masacre de Hula: O punto de â??non retornoâ?•?

VelaÃ que a matanza de Hula pode motivar un cambio inesperado de estratexias ante o conflito sirio. Esta masacre ocorreu con observadores da ONU en territorio sirio e en vÃ©speras dunha nova visita a Damasco do propio Annan, orientada a reactivar un plan de paz que ven fracasando constantemente nas derradeiras semanas e que, ao mesmo tempo, permitiu ao rÃ©xime de Bashar seguir mantendo a principal variable de control do conflito interno.

A pesar do illamento internacional, sÃ³ mediatizado polo tÃ¡ctico apoio de Moscova e PequÃn e un maior apoio pÃºblico por parte de IrÃ¡n e, en menor medida, de Venezuela, o rÃ©xime de Bashar aÃnda semella manter estratÃ©xicas bazas de poder. A pesar das deserciÃ³ns, mantÃ©n o control do nÃºcleo central de poder dentro das Forzas Armadas e dos Ã³rganos de seguridade, a travÃ©s do predominio do clan Asad e de membros da minorÃa alauÃta. Paralelamente, e ata o momento, Bashar asegurouse o apoio polÃtico da comunidade sunnita, en especial do Gran MuftÃ Ahmad Badr al-Din Hassoun, quen non dubidou en criticar publicamente a Occidente por apoiar a presuntos â??grupos terroristasâ?• en Siria.

Esta alianza de intereses entre alauÃtas e sunnitas pode explicarse ante o temor de que a rebeliÃ³n siria implique un cambio abrupto do delicado equilibrio de poder en Siria a favor dun maior predominio da comunidade xiÃta, maioritaria no interior do paÃs, e que ameazarÃa a hexemonÃa de poder en Damasco mantida nas Ãºltimas dÃ©cadas polo clan familiar Asad. Este apoio ven igualmente determinado polo respaldo dos grupos econÃ³micos e burocrÃ¡ticos pertencentes Ã¡s comunidades alauÃta e sunnita, asentados principalmente en Damasco, amparados polo poder do clan Asad e beneficiados pola apertura econÃ³mica impulsada por Bashar trala morte do seu pai Hafez al Asad a partir de 2000.

Se ben este equilibrio de poder en Damasco semella aparentemente inquebrantable, a masacre de Hula pode alterar estes equilibrios entre altos cargos burocrÃ¡ticos e da estrutura de poder en Damasco. Ata agora ninguÃ©n se responsabilizou da masacre, pero tanto as milicias da CNS como a ONU e EUA apresurÃ¡ronse en acusar de inmediato Ã¡s milicias paramilitares do rÃ©xime de Bashar como presuntos autores da masacre. Non obstante, tampouco serÃa exacto implicar directamente a presunta autorÃa de forzas irregulares do goberno dunha matanza que ocorreu no momento en que a misiÃ³n de observadores da ONU se atopaba en Siria.

Ante o cÃºmulo de rumores e acusaciÃ³ns, o propio Bashar manifestou a sÃºa intenciÃ³n de publicar unha lista de presunto mercenarios armados e terroristas presuntamente afiliados a grupos yihadistas e salafistas (implicando asÃ a Al Qaeda), que aparentemente campan en Siria con apoio desde o exterior.

Nos derradeiros meses proliferan informaciÃ³ns sobre ingresos ilegais en Siria de grupos yihadistas armados provenientes de Iraq, Xordania e do CÃ¡ucaso, os cales denigran do â??*laico, socialista e panarabista*â?• rÃ©xime de Bashar dominado desde fai dÃ©cadas polo partido BaÂ´ath. Estes grupos estÃ¡n ocupando posiciÃ³ns de poder relevantes dentro das milicias do CNS, practicamente logrando constituÃrse en autÃ©nticas guerrillas urbanas con capacidade de penetraciÃ³n e ataque contra as forzas leais ao goberno sirio.

Precisamente, a irrupciÃ³n destes grupos yihadistas intensifica este escenario de violencia caÃ³tica e sectaria en Siria, incluso acreditando as teses do goberno de Bashar de estar loitando contra grupos terroristas(2). A eventual consolidaciÃ³n deste milicianos yihadistas como guerrillas urbanas de relevante potencial, a tenor da sÃºa experiencia combatente en Iraq, AfganistÃ¡n e no CÃ¡ucaso, abrirÃa un escenario de maior violencia e radicalizaciÃ³n da que nin os sectores laicos da CNS nin tampouco as forzas armadas regulares leais ao rÃ©xime de Bashar semellan capacitados para controlar e afrontar(3).

Risco de explosiÃ³n en Oriente PrÃ³ximo

Se ben Ã© TurquÃa o paÃs que mais sufre a riada de refuxiados sirios na sÃºa fronteira, a quen semella preocuparlle con maior atenciÃ³n a crise siria Ã© a Israel, en especial ante a posibilidade de que a inestabilidade nese paÃs permita o fortalecemento dun movemento xiÃta radical de carÃ¡cter islamita, que evidencien unha maior implicaciÃ³n iraniana e do HizbulÃ¡ no eventual escenario sirio post-Bashar.

VelaÃ a atenciÃ³n e a proliferaciÃ³n en Israel de informaciÃ³ns sobre presuntas operaciÃ³ns secretas en Siria, incluso dun presunto plan de intervenciÃ³n dende o exterior ordenado polo presidente estadounidense Barack Obama, ante o temor existente en Washington e, tanxencialmente en Tel Aviv, de que milicias radicais yihadistas se apoderen da presunta existencia do programa de armamento quÃmico e bacteriolÃ³xico sirio(4). Estas informaciÃ³ns aducen dos esforzos de Obama por persuadir e convencer ao seu homÃ³logo ruso Vladimir Putin de levar a cabo esta intervenciÃ³n militar en Siria.

Co escaso marxe de acciÃ³n da misiÃ³n de Annan, a atenciÃ³n focalÃzase nos presuntos plans de intervenciÃ³n militar directa en Siria por parte de Washington e a OTAN, co apoio directo de Qatar, Arabia Saudita e TurquÃa e, tacitamente, de Israel. Pero tampouco esta opciÃ³n semella unha saÃda clara e segura que, no caso de realizarse, igualmente

intensificarÃa o conflito armado e civil en Siria.

Non obstante, a ambigÃ¼idade estadounidense de apoiar inicialmente o plan de Annan para posteriormente â??dinamitaloâ?• a favor dun maior apoio Ã¡s milicias rebeldes(5), revela o enorme peso dos intereses israelÃs e dos â??falcÃ³nsâ?• republicanos no Congreso en Washington, determinados a acabar co rÃ©xime de Bashar como unha â??posta en escenaâ?• do seu obxectivo maior: debilitar a IrÃ¡n e romper o eventual â??eixe Damasco-HizbulÃ¡-Hamas-TeherÃ¡nâ?•.

Precisamente, desde IrÃ¡n xa comezan a advertir que a eventual intervenciÃ³n militar en Siria supÃ³n un apÃ©ndice da â??guerra encubertaâ?• de Occidente contra TeherÃ¡n, e que ten a Israel como peza chave. Polo de agora, todo parece ser rumores e presuntos plans de guerra que no terreo aÃnda son difÃciles de materializar. Incluso, fontes de intelixencia israelÃs(6) consideraron que o presidente estadounidense Barack Obama rexeitou categoricamente un presunto plan fraguado por ParÃs e Riad de ataque aÃ©reo contra o palacio presidencial de Bashar en Damasco. O propio ministro de Defensa israelÃ, Ehud Barak, ata foi mÃ¡is alÃ³ ao pedir unha intervenciÃ³n militar contra Siria.

Por tanto, o escenario Ã© sumamente complexo e sumido nas incertezas. Non obstante, o drama derivado da matanza de Hula comeza a colocar todas as miradas en Rusia, o Ãºnico paÃs que aparentemente pode dar un envorco estratÃ©xico de gran magnitude Ã¡ crise siria.

A chave Putin

Diversas fontes informativas especulan con que o presidente ruso Vladimir Putin parece presuntamente determinado dar un envorco importante da tradicional posiciÃ³n ruso cara a crise siria, incluso matizando un eventual distanciamento co rÃ©xime de Bashar. As mesmas fontes israelÃs(7) informaron da eventual saÃda do barco de guerra ruso Profesor Katsman das augas sirias, mentres en Moscova parecen persuadidos a distanciarse e observar que Siria dilÃºese nunha inevitable guerra civil, radicalizada polas rivalidades dos clans polÃticos e comunitarios.

Un alto mando israelÃ advertiu esta semana que Siria encamÃÃ±ase cara a un eventual â??Estado fracasadoâ?• con posibilidade de desintegraciÃ³n territorial, cuxas implicaciÃ³ns de inestabilidade no actual contexto de Oriente PrÃ³ximo derivarÃa nunha situaciÃ³n de absoluto risco estratÃ©xico.

Por iso, a maiorÃa dos gobernos e observadores da crise siria teÃ±en a sÃºa atenciÃ³n fixada en Rusia, tras IrÃ¡n o aliado mÃ¡is estreito con que conta actualmente o rÃ©xime de Bashar. Co plan Annan practicamente fracasado e a masacre de Hula como causa de estupor mundial, incremÃ©ntanse as presiÃ³ns principalmente dende Occidente, por persuadir a Putin a un cambio de posiciÃ³n con respecto ao rÃ©xime sirio. Pola sÃºa banda, e a pesar dos seus intercambios comerciais, China mantÃ©n unha prudente posiciÃ³n de â??non inxerenciaâ?• e de â??apoio ao pobo sirioâ?•(8) que deixa abertas diversas expectativas, incluso en caso dunha eventual caÃda do rÃ©xime de Bashar.

O problema Ã© que a matanza de Hula explota na faciana dun Putin que, tras asumir en marzo pasado e por terceira vez a presidencia rusa, anuncia o impulso dun plan de defensa nacional encamiÃ±ado a recuperar o prestixio do Kremlin no escenario internacional. Por tanto, aceptar unha eventual intervenciÃ³n da OTAN en Siria significarÃa para Putin un revÃ©s estratÃ©xico considerable.

Pero mostrar distancia e frialdade ante a indignaciÃ³n internacional pola masacre de Hula igualmente deixarÃa ao presidente ruso nunha delicada posiciÃ³n. Toda vez, o seu illado aliado sirio Bashar vese responsabilizado, directa ou indirectamente, dun triste suceso que certifica como o conflito sirio escapa practicamente das mans dos seus principais actores involucrados.

---

1 De feito, os combates entre forzas leais ao presidente Asad e os rebeldes sirios xa se reproducen na localidade libanesa de TrÃpoli, perto da fronteira con Siria, principal bastiÃ³n de forzas sunnitas rebeldes dentro do ExÃ©rcito de LiberaciÃ³n Sirio e da CNS. Para maior informaciÃ³n, ver: â??Syrie: La dÃ©chireureâ?•, *Jeune Afrique*, NÂº 2.681, do 27 de maio ao 2 de xuÃ±o de 2012. PÃ¡xina 50. PÃ¡xina web: http://www.jeuneafrique.com. Tralo asasinato do ex primeiro ministro Rafik Hariri en 2005, que deu paso a que o presidente sirio Bashar al Asad ordenara en 2005 a retirada militar siria do LÃbano, tras mais de tres dÃ©cadas de presenza e que certificaron *de facto* un protectorado militar de Damasco nese paÃs, ven crecendo no LÃbano unha tendencia sociopolÃtica â??antisiriaâ?• actualmente no goberno, o cal identifica mais ben unha tendencia â??anti-Asadâ?•. Non obstante, o peso polÃtico e incluso de movementos armados do partido HizbulÃ¡, tradicional aliado sirio, polariza o escenario libanÃ©s, aÃnda que no contexto da crise siria actual, o HizbulÃ¡ mantÃ©n unha expectante (e non menos intrigante) posiciÃ³n de distanciamento.

2 Ibid, pÃ¡xina 50.

3 Ibid, pÃ¡xina 50.

4 â??Exclusive: Obama weighs action to prevent Al Qaeda grabbing Syrian WMDâ?•, *Debkafile*, 31 de maio de 2012. Ver en: http://www.debka.com/article/22043/Exclusive-Obama-weighs-action-to-prevent-Al-Qaeda-grabbing-Syrian-WMD-

5 â??Syrie: La dÃ©chirureâ?•, *op.cit*, pÃ¡xina 51.

6 â??Obama nixes French-Saudi plan to finish Assad by bombing his palaceâ?•, *Debkafile*, 30 de maio de 2012. Ver en: http://www.debka.com/article/22041/Obama-nixes-French-Saudi-plan-to-finish-Assad-by-bombing-his-palace

7 â??Russian arms ship turned away from Syria. President Putinâ??s first misstepâ?•, *Debkafile,* 29 de maio de 2012. Ver en: http://www.debka.com/article/22038/Russian-arms-ship-turned-away-from-Syria-President-Putin%E2%80%99s-first-misstep-

8 TRENIN, Dmitri, â??El eje del Noâ?•, *Foreign Policy en espaÃ±ol*, 18 de novembro de 2011. Ver en: http://www.fp-es.org/el-eje-del-no

Acceso ao artigo orixinal no repositorio web 1998-2012

APARTADOSTEMATICOXEOGRAFICOS

Oriente MÃ©dio ARQUIVO

IDIOMA

Galego

Data de criaÃ§Ã£o
1 de Junho, 2012

Metacampos

Autoria :	3713
Datapublicacion :	20120601